

งูเหลือม

Python reticulatus reticulatus (Schneider, 1801)

Reticulated python

งูเหลือม – *Python reticulates reticulatus* (Schneider, 1801)

ลักษณะ งูขนาดตัวใหญ่ (จากปลายปากถึงรูทวาร 727 มิลลิเมตร และหางยาว 112 มิลลิเมตร – จาก Taylor, 1963) เอกสารหลายเล่มได้ระบุให้เป็นงูที่มีขนาดตัวใหญ่ที่สุดในโลกเป็นลำดับสองรองจากงูอนาคอนดาของอเมริกาใต้ หัวยาวและส่วนหัวกว้างกว่าลำคอเล็กน้อย ส่วนปลายของหัวมน ลำตัวใหญ่ หางยาวและส่วนปลายของหางเรียว ขอบปากบนและขอบปากล่างมีแฉ่งรับรู้คลื่นความร้อนอินฟราเรด (rostrals 2 แฉ่ง, supralabials 4 แฉ่ง, และ infralabials 3 – 4 แฉ่ง) ผิวหนังลำตัวมีเกล็ดปกคลุมและพื้นผิวแผ่นเกล็ดเรียบ เกล็ดบนหัวและเกล็ดลำตัวเล็ก เกล็ดท้องขยายกว้าง เกล็ดใต้หางเป็นแถวคู่ เกล็ดรอบลำตัวในตำแหน่งกึ่งกลางตัวจำนวน 69 – 79 เกล็ด เกล็ดท้องจำนวน 297 – 332 เกล็ด และเกล็ดใต้หางจำนวน 75 – 102 เกล็ด (Cox, 1991)

ลำตัวมีพื้นเป็นสีน้ำตาลเหลือง บนหัวและในแนวกลางมีขีดยาวสีน้ำตาลดำบนพื้นเหลืองจากส่วนต้นของหัวไปที่ท้ายทอย และมีขีดสีน้ำตาลดำจากด้านท้ายตาไปที่มุมขากรรไกร ด้านข้างของลำตัวมีแถบสีน้ำตาลเข้มเป็นรูปร่างหยักขึ้นและลงไปตลอดความยาวลำตัว ซึ่งรอยหยักจากทั้งสองข้างของลำตัวจะมาพบกันในแนวกลางตัวบนหลังและทำให้มีรูปร่างสีเหลี่ยมขนมเปียกปูนขอบสีน้ำตาลเข้มเรียงตัวต่อเนื่องกันไปตลอดความยาวลำตัว ทางด้านล่างของรอยหยักบนยาวสีขาวที่มีขอบบนและขอบล่างเป็นสีดำกระจายตลอดความยาวลำตัวจำนวน 2 แถว โดยปั้งสีขาวขอบดำทั้งสองแถวอยู่ในตำแหน่งตรงกัน ด้านท้องสีขาว ใต้หางสีขาวและมีจุดสีดำกระจาย

การแพร่กระจาย อินเดีย บังคลาเทศ เมียนมาร์ ลาว เวียดนาม กัมพูชา มาเลเซีย สิงคโปร์ บรูไน อินโดนีเซีย หมู่เกาะฟิลิปปินส์ ในประเทศไทยพบทุกภาคของประเทศ ในพื้นที่สถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกกราชพบในป่าเต็งรังและในป่าดิบแล้ง

พื้นที่อาศัย ตามพื้นล่างของป่าบริเวณที่มีความชุ่มชื้น แต่เลื้อยขึ้นไปบนต้นไม้ไม่ได้

นิสัย ออกหากินทั้งเวลากลางวันและเวลากลางคืน โดยขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมและการถูกรบกวน แต่ส่วนมากออกหากินเวลากลางคืน หลบซ่อนตัวอยู่ในโพรงดินหรือโพรงไม้หรือในพุ่มของต้นไม้หรือตามคอกของต้นไม้ บางครั้งพบนอนแช่อยู่ในน้ำโดยโผล่เฉพาะส่วนหัวขึ้นมาเหนือผิวน้ำ มีนิสัยกินอาหารที่ไม่เป็นช่วงเวลาแน่นอนและไม่ได้ล่าเหยื่อทุกคืน อาจหลายวันหรือหลายสัปดาห์จึงจะล่าเหยื่อ โดยขึ้นอยู่กับปริมาณอาหาร (ขนาดของเหยื่อ) ที่กินไปก่อนหน้านี้ในแต่ละครั้ง การล่าเหยื่ออาจอยู่กับที่เพื่อรอให้เหยื่อเข้ามาใกล้หรือเลื้อยเข้าหาเหยื่อ ถ้าเลื้อยเข้าลำตัวจะมีลักษณะเป็นเส้นตรง แต่ถ้าเลื้อยเร็วจะมีลักษณะที่ลำตัวส่ายไป-มาทางด้านข้าง ตรวจหาเหยื่อโดยใช้แฉ่งที่ขอบปากรับรู้คลื่นความร้อนจากตัวเหยื่อ ดังนั้นเหยื่อส่วนมากจึงเป็นสัตว์เลื้อยลูกด้วยนมที่มีอุณหภูมิลำตัวสูงกว่าอุณหภูมิของสภาพแวดล้อม เมื่อพบเหยื่อจะเลื้อยเข้าหาเหยื่อรวดเร็วมาก โดยพุ่งเข้าหาและอ้าปากจับเหยื่อตรงส่วนใดก็ได้ (ถ้าเหยื่อมีขนาดตัวใหญ่) แล้วใช้ลำตัวรัด

ตัวเหยื่ออย่างรวดเร็วจนเหยื่อตาย เพศเมียเมื่อวางไข่แล้วมีพฤติกรรมเฝ้าไข่จนลูกงูฟักออกจากไข่ แต่ไม่มีข้อมูลการใช้ความร้อนจากลำตัวช่วยฟักไข่เหมือนกับงูหลาม (*Python molurus*)

สถานภาพ เป็นสัตว์ป่าคุ้มครองตามกฎหมายกระทรวง พ.ศ. 2546 ที่ออกตามความในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 และไม่มีสถานภาพเพื่อการอนุรักษ์ตามกฎหมายของ Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning (2005) และตามเกณฑ์ของ IUCN (2008) ในพื้นที่สถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกราชพบได้น้อยครั้ง